

-9-

Khi tới tuổi đi học, dù sanh đẻ ở tỉnh lẻ, ba tôi vẫn dẫn tôi đến trường tây ở ... tỉnh, gửi gắm cho được. Hồi đó ... lại hồi đó, ở chỗ khác thì sao không biết-mà làm sao biết được, thân cao nhóng chưa qua khỏi mấy cái hàng rào me keo thì làm sao thấy xa hơn cái xã Châu Thành làng Long Châu ... nơi có một ngôi trường ... tây đang hoàng. Trường làng trường xã mái tranh vách lá ra sao không biết, chớ cái ngôi trường tây tôi-đi-học thì mái ngói tường gạch đâu ra đó, lại còn được kê cận bên văn phòng ông Thanh Tra Học Chánh liên tỉnh, làm như là con cưng của chế độ không bằng.

Vậy rồi khác với thằng bạn hàng xóm bữa tựu trường được má nó âu-yếm-nắm-lấy-tay dẫn tới ngôi trường nam tiểu học tỉnh lý, tự do thoải mái, áo thung thân thang, quần xà-lõn lủng lẳng, tung tăng vừa đi vừa nhảy nhót qua mấy cái ngã tư quen thuộc. Còn tôi ? Tôi thì ôi thôi nào áo sơ-mi bỏ vô quần “sọt” có hai dây chéo vắt lên vai cho chắc ăn, khỏi tuột ngoài ý muốn. Rồi nào săn-đạn mà lại còn bọc thêm đôi vớ trắng tinh. Thử nghĩ ở cái tuổi tay chân thường khi lấm lem vì ba cái trò đánh trống đánh đáo ... mà được-bị vận vô bộ đồ ... tây đầy đủ phụ tùng thì thiệt là hồng muốn chống-tây cũng ủng. Nhưng mà ... đâu rồi vào đó. Ngày nhập học, tôi theo ba tôi một nước. Vậy rồi khi tới lớp, thầy cô gì cũng không được chào thầy chào cô mà cứ Me-sử với lại Ma-đàm muốn trọ cái lười chưa biết uốn éo. Được có vài năm, còn đương đánh vần mà vẫn chưa thông câu thiệu Nos ancêtres sont des Gaulois thì xảy đâu mấy ông con cháu ruột của Gô-loa lại dọn đồ đông tước về nước. Bỏ lại đám con cháu ghẻ như tôi đứng ngơ ngác giữa ngã ba đường, kiểu ông Trần Tế Xương một-mình-đứng-giữa-quãng-chợ-vợ...

Mà điều nói thì nó vậy, có gì đâu mà lo. Đã có ba tôi lo. Mấy chốc ba tôi lại theo lời ông Thanh Tịnh mà âu-yếm-nắm-lấy-tay-tôi dẫn đến ngôi trường nửa xây gạch nửa phen tre mái lá, sân chơi thì nửa phần trải cỏ nửa phần đất thịt, hẳn là nơi quần hùng chạy nhảy thả dãn nên lảng lẩy. Giữa sân vọt lên cái cột cờ cao nghệu, ngày đêm gì cũng nghe kêu phần phật tiếng cờ vàng giõn gió. Và sáng sáng, thầy trò quây quần quanh bốn phía mà há miệng hét to hết cỡ : Này công dân ơi ...

Vậy đó, đôi tuồng cái rụp mà rồi không một tiếng kêu rêu. Nhảy một bước từ trường tây-ở-tĩnh qua trường Việt mà sao như bước một bước xuống tàu hồi hương, không có tới một lần quay đầu ngoái lại.

Bữa học đầu tiên nơi trường mới cũng chẳng có gì lạ lắm. Làm như hồi đó tới giờ tôi vẫn ngày hai buổi lặn lội ra vô. Tôi khởi Bonjour Madame nữa. Tôi khoanh tay cúi đầu thưa cô. Tôi hết toa-moa mà cứ mày-tao với mấy thằng cùng lớp. Từ đó, khởi có nhét áo vô quần. Từ đó áo quần thả lỏng mặc cho gió bốn phương phơ phất. Tôi theo giòng đời đưa đẩy, ngày hai buổi một tay ôm cặp một tay móc khoen bình mực tím tới trường. Tôi sắp hàng theo thầy cô mỗi ngày ra vô lớp học. Những buổi học ê a tiếng đánh vần, cả lớp vang rân những câu cách ngôn lành-cho-sạch-rách-cho-thơm, những câu ca dao bầu-oi-thương-lầy-bí-cùng, những bài tập đọc kể chuyện một anh chàng đi du lịch tứ xứ, chùng trở về quê rồi kêu lên không-đâu-đẹp-bằng-quê-hương ... Mỗi buổi ra chơi, tôi bắt cu-li với thằng Lê thằng Lý. Buổi chiều tan học, sau khi xếp hàng rỗng rần một đổi, chùng thoát khỏi cặp mắt kiểm soát của thầy cô là a-lê-hấp, mấy thằng cùng lớp ôm cặp hè nhau bỏ chạy cùng đường, vừa chạy vừa ngoác miệng hát rân Ò-e-Rô-be-đánh-đu-Tạc-Giăng-nhảy-dù-Dzô-rô-bắn-súng ... Tôi cười hả hê mỗi khi có đũa chụp-ếch buổi ra chơi mà mưa trời rỉ rả. Tôi xếp-de mỗi khi cô gõ gõ cái roi mây lên bàn. Tôi học văn phạm, ngữ vựng, viết chính tả sửa tới sửa lui “có-g-hay-không-có-g”, “tr hay ch”, tập làm văn kiểu nhà-em-có-nuôi-một-ông-nội ... Tôi làm toán đố trật tới trật lui mà tới giờ Học-Thuộc-Lòng là cứ giơ tay đòi lên trả bài. Chẳng bù với lúc học cửu chương tây deus-fois-deus-égal-quatre, deux-fois-trois-égal-six... học tới học lui hoài mà nhớ trật hoài. Đêm nào ba tôi khảo bài cũng nước mắt ngấn nước mắt dài. Chị kể tôi cảm thương cảnh tình thằng em bé bỏng, núp trong buồng ngủ, ló hai bàn tay ra dấu mỗi mê mà lệ tôi cứ ... hết vui lại đây !

Ai bảo học trường ta là khổ. Không, học trường ta sướng lắm chứ.

Ở đó, học tiếng-nước-tôi như nghe bà ngoại kể chuyện đời xưa, học chữ-nước-nhà hào hứng như chơi trò đuổi bắt khi thầy cô gởi gắm qua những bài học-thuộc-lòng ! Ở, những bài học thuộc lòng thuở đó, học qua rồi làm như in lại trong đầu, cài lại trong não. Học qua rồi là nét chữ không phai. Học qua rồi là nghĩa đen nghĩa bóng gì cũng tỏ rõ như đêm với ngày. Cứ vậy đó, hết lớp nhì lên lớp nhứt rồi tới lớp tiếp liền ... những bài học-thuộc-lòng nằm sắp lớp trong cái đầu vốn dĩ rất thiếu trật tự của tôi.

Từ đó, chữ nghĩa thắm lòng tới đâu không biết mà mỗi lượt được thầy cô dẫn đi làm lễ truy điệu anh hùng tử sĩ là thấy như có chữ nghĩa hiển hiện trong đầu :

Họ là những anh hùng không tên tuổi

Sống âm thầm trong bóng tối mệnh mỏng

Không bao giờ được hưởng ánh quang vinh

Nhưng can đảm và tận tình giúp nước – ĐẶNG PHƯƠNG

Đến lúc nghe tiếng ve kêu ran và thấy cây điệp giữa sân trường trở bông đỏ rực, là lòng cứ như nhảy nhồm lên mà reo thầm

Sung sướng quá giờ cuối cùng đã hết
Đàn chim non hơn hờ rủ nhau về
Chín mươi ngày nhảy nhót ở đồng quê

Ôi tất cả mùa xuân trong mùa hạ — XUÂN TÂM

Ờ làm sao mà quên được. Cũng bằng bằng trắc trắc, cũng bốn câu ba vần hay bảy chữ tám chữ ... mà sao nghe ra suông đuột, dễ thuộc, dễ nhớ ... làm như đã ẩn tàng đâu đó, chỉ đợi đúng lúc là phát tiết ... anh hoa ! Hồng biết mấy ông bà làm thơ khổ công tới đâu mà học trò học thuộc lòng sao mà ... dễ ợt.

Những bài học thuộc lòng mà chữ nghĩa vần điệu chỉ đọc lên thôi, khỏi cần ngân nga theo kiểu tao đàn hay sa mạc ... gì hết, mà vẫn nghe ra êm ái, âm trầm âm bổng đỡ đàn nhau, luyến láy nhau một cách tự nhiên như vuốt ve thính giác cái đám con nít đang học tiếng-mẹ-đẻ. Vần gieo đúng cách, chẳng chút cầu kỳ, chữ với nghĩa giản dị, chẳng bóng chẳng gió ... mà âm điệu ngọt ngào làm hồn trẻ như mở toang ra hết cỡ để đón vào lòng những hồng ân của đất nước đã chất chiu qua bao nhiêu thăng trầm của lịch sử mà tổ tiên ... từ đời này sang đời khác đã dày công un đúc, giữ gìn rồi thăng hoa ... Và lưu lại cho đời sau. Ôi thứ tiếng mẹ đẻ ngọt ngào với sáu dấu giọng lên bổng xuống trầm tự thân khi được ghép vào một khuôn thơ nào đó là tự nhiên phát ra nhạc tính. Thêm cái lúc dương như người ta làm thơ một cách tự nhiên, hấn với cái tâm hồn hậu, với cảm hứng chân thật và ý hướng thiết tha, thơ phát ra chân tình như một lời rừ rì tâm sự. Bởi vậy mà chừng đem cho mấy lớp học trò tiểu học làm bài học-thuộc-lòng thì ôi thôi nghe như lời mẹ dặn dò, lắm khi nghe êm tai chẳng khác nào tiếng võng đưa kéo kẹt, đệm nhịp cho tiếng dỗ ngủ ầu ơ, mỗi trưa hè, dưới mái lá bên giàn cau trổ nụ ... Ế a qua lại vài bận là thuộc lầu lầu chẳng cần dầu cá hay thuốc bổ óc bổ đầu chi cả. Dĩ nhiên cái lúc lòng còn như tờ giấy mỏng, in ấn gì cũng dễ. Tuy nhiên nếu không có mực tốt thì chắc cũng chỉ như cơn gió thoáng qua ...
Đằng này ...

Có bao giờ, một buổi chiều nào mưa rơi không dứt hột, mây thì vẫn vũ mà lòng riêng đã lạnh, rảnh rang, bỗng dưng rồi nghĩ ngợi lang mang, nhớ nhung lẫn thẩn ... Rồi khi không, nghe đâu thăm thẳm trong đầu mấy câu thơ xưa, rất xưa mà ... đã có bạn học thuộc lòng

Tôi nhớ thầy tôi mắt đã mờ
Mà còn dạy dỗ trẻ con thơ
Mà còn tận tụy hơn năm trước
Với số quá đông đám học trò

Con nhớ ở đây cũng lúc này
Con còn bập bẹ mấy vần tây
Một lần thầy bảo chung trong lớp
Ráng sức mai sau sẽ có ngày

Thầy ơi thầy khổ đã bao lần
Mái tóc phong sương đã mấy phần
Có những chiều tà mây phủ trắng
Thầy cười tha thứ kẻ vong ân

Chữ nghĩa giản dị làm sao á. Y như thứ ngôn ngữ nói hằng ngày được gom góp lại cho gọn. Không kiểu cọ. Không “cách tân”. Giản dị tới cùng. Không một mỹ từ pháp. Chẳng một ẩn dụ. Thơ thật thà, như câu nói mộc mạc của người miệt vườn, chiều nay đừng không nhớ lại mà làm động đậy ... mấy sợi tơ lòng đã tới hồi han rỉ.

Mà điều, nhớ thì nhớ vậy chớ hỏi ai là tác giả thì ... bí. Chỉ phỏng chừng hẳn đã là người thiên cổ vì ... máy-và-tây. Cái thời tác giả còn học chữ tây. Ít ra cũng đã từ hơn nửa thế kỷ trở về trước. Vậy mà chữ nghĩa có cũ đâu. Vẫn ngọt ngào, êm ái ...

Nhưng mà nhớ lại, đọc lên nghe sao như có gì nghiền nhện. Ai mà không từng qua một lớp học. Giỏi dở gì cũng có lúc là học trò, nhất là học trò tiểu học. Đã có bao giờ nhớ lại một người thầy, một người cô ... đã cầm tay mình sửa chữ, đã nắn nót miệng mình cho phát âm khỏi ngọng nghịu, đã dắt mình qua một năm học sau khi đã để lại trong đầu mình, ít hay nhiều, một hiểu biết nào đó, về tri thức, về đạo làm người ... Rồi từ khi lên lớp, từ khi đổi trường, từ khi ra đời, có lần nào trở lại làng xưa, tỉnh xưa, trường xưa ... để thăm hỏi một lần.

Vậy rồi giặc giã. Vậy rồi ly tán.

Đã bao giờ, nhớ lại, thăm lại, một người mà lẽ ra, sau cha mẹ, đã góp phần không nhỏ cho sự nên nét một CON NGƯỜI.

Có những chiều tà mây phủ trắng
Thầy cười tha thứ kẻ vong ân !

Câu thơ sao làm tôi cứ hình dung ra một nụ cười ... móm mém, lẩn lẩn chút mệt mỏi, sau vài chục năm làm ... thầy. Có thể pha chút khinh bạc mà cũng tựu đây nghĩa khoan dung. Ơi đẹp làm sao, có thua gì nụ cười Ca-diếp.

Nói thì nói vậy chớ chắc không có ông thầy bà cô nào mà để lòng so đo ba cái chuyện nghĩa nhân làm chi cho đã già rồi lại càng thêm ... cõi.

Nhắc lại chỉ cốt vì .. ba cái câu thơ 7 chữ, nhớ hoài mà chỉ có bấy nhiêu. Không đầu không đuôi mà sao không quên. Chắc tại ... là thơ đó chẳng !

.....

Nhưng mà ... không phải chỉ bao nhiêu đó thôi. Những bài học-thuộc-lòng. Còn nữa. Còn nhiều lắm. Có điều, đời xa người khuất, trí nhớ cũng đã mồn hơi.

À còn đây, HẠN SÔNG GIANH. Bài thuộc lòng hồi đó thuộc làu làu mà chẳng biết ai là tác giả, Mãi gần đây mới rõ tác giả là một bậc trí giả của miền Nam một thời. Ông NGUYỄN NGỌC HUY với bút hiệu ĐĂNG PHƯƠNG .

HẬN SÔNG GIANH

Đây sông Gianh, đây biên cương thống khổ
Đây sa trường, đây nắm mộ trời Nam
Đây dòng sông, dòng máu Việt còn loang
Đây cỏ độ, xương tàn xưa chất đống

Và còn đây, hận phân chia nòi giống
Và còn đây cơn ác mộng tương tàn
Và còn đây hồn dân Việt thác oan
Bao thế kỷ chưa tan niềm uất hận

Ôi Việt Nam cùng Việt Nam gây hấn
Muôn đời sau để hận cho giòng sông
Mộng bá vương Trịnh Nguyễn có còn không
Nhục nội chiến non sông còn in vết

Đây sông Gianh nơi nòi da xáo thịt
Nơi sông Hồng tàn phá giống Lạc Hồng
Nơi máu hồng nhuộm đỏ sóng giòng sông
Máu như bản muôn đời không rửa sạch

ĐẶNG PHƯƠNG

Đọc lại bài thuộc lòng cũ, có thấy chút gì ... xao xuyến cũ ?

tranh Caspar-David-Friedrich